

یارمحمد داکتر علوم زراعتی و متخصص حفاظت محیط زیست

حفظ یخچالهای طبیعی افغانستان

قله ها یخچالی پر برف و جهیل یخبندان در میان ارتفاعات هندوکش, کوه بابا , سفید کوه و دره های طویل و عمیق خوش آب و هوا و حاصل خیز وجود دارد که محیط مساعدی برای پرورش درختان میوه بوجود آورده است. این یخچالهای طبیعی سرآب تعداد فراوانی چشمه ها تالاب ها و دریاهاى خروشان افغانستان است و هم آب نیاز ده ها ملیون ادم را در عرصه کشاورزی صنعت و تولید برق در داخل و خارج افغانستان تا مین می کند.

یخچال ها توده های بزرگی از یخ و برف می باشند که در مناطق که اب و هوا سرد و یخبندان است تشکیل می شود. در این نوع مناطق ریزش برف بیش از مقدار ذوب و تبخیر ان می باشد. البته وجود سر ما در یک منطقه برای یخچال کا فی نیست.

برای تشکیل یک یخچال طبیعی علاوه بر وجود سرما ریزش زیاد برف نیز لازم است. یخچالها طبیعی مانند رود های سطحی مخزن زیرزمینی اب برای تغذیه خود به اقیانوس ها وابسته هستند. بدین ترتیب که بخشی از اب تبخیر شده اقیانوس ها به صورت برف بروی خشکی می بارد.

برف منبع بسیار مهمی برای تامین اب ابیاری و اشامیدنی به شمار می رود. برف آرام آرام به آب تبدیل می شود و هم برف اهمیت بیشتری نسبت به باران دارد. چون برف محتوی مقدار زیادی هوا ست و رهنمای ضعیفی برای گرما شناخته می شود. به همین علت پوششی از برف می تواند سبزی های درحال خواب را محافظت کند و یا از درختان در مقابل سرمای پیش از حد نگهداری کند.

85 فیصد از کل آب های شیرین موجود در کشور ما افغانستان به وسیله یخچالهای طبیعی تامین می گردد. زمانیکه افزایش درجه حرارت در فصول گرم اندکی یخچال قله ها را آب کرد منشا چشمه ها جهیل ها و دریا ها می شود. در واقع عملکرد یک یخچال طبیعی از نظر منابع آب را می توان به سدی تشبیه کرد که آب مازادرا در فصول سر ما پر آبی درخود ذخیره کرده تا در فصول گرم و اوقات کم آبی مورد استفاده مناسب قرار گیرد. نظر به اهمیت هیررولوژیکی یخچالهای طبیعی سلسله کوهای هندوکش در تنظیم جریان پایه رود خانه های کشور ما

که نقش حیاتی بلند مدت دارد. ضرورت بررسی و شناخت پتانسیل ها و چالش های پیش روی این منابع با ارزش از اهمیت بالایی برخوردار است.

ذوب یخچالهای طبیعی افغانستان از سالهای 1960 و 1970 آغاز شد. یکم علت ذوب سریع یخچالها غیر علمی استفاده بری بخش اعظمی آب آمو در کشت پنبه زمین های شور از بکستان و ترکمنستان است که آنها از طریق آبشویی سالانه خاک شور بهسازی کرده که هنوز هم کشت گسترده پنبه در زمین های شور آنها ادامه دارد. آبیاری ملیون هکتار زمین شور پخته طی شش ماه سال با نرم آبیاری 4 الی 6 روز بخار و غبار نمک آلو آن باعث بلند روی درجه حرارت هوا در منطقه شده است و در نتیجه سبب کمی رطوبت هوا در منطقه شده و از اثر کمی رطوبت محیط صحرای را در منطقه بوجود آورده است در طول سال باران کم و قفوی می بارد و باعث خشک شدن بته ها و گیاهان دشت و دامنه کوه ها منطقه شده است و گرمی ان آرام آرام به یخچالها سلسله کو هنوکش رسیده و باعث ذوب شدن سریع آنها شده است.

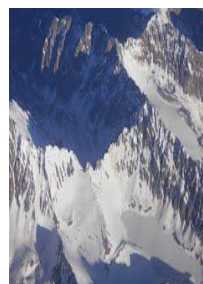
دوم علت آن جنگ طولانی افغانستان است که مردم از سبب کم بود مواد سوخت از قطع جنگلات هیزم خود را تامین می کردند. که این کار هنوز هم باشدت ادام داشته و سالانه صدها هکتار زمین از وجود بته ها و جنگلات خالی شده است. در نواحی های که وابستگی در امد مردم شان سالانه از کشت کار بالای زمین می باشد و امکان توان خرید مواد سوخت مانند زغال سنگ و گاز و چوب را ندارند و ضرورت روز مره مواد سوخت خود را مردم این نواحی از کندن بته ها و در ختان کوهی استفاده می کند که باعث کاهش پوشش گیاهی در منطقه شده است چون کوهستان های منطقه یخچالی دارا ی پوشش گیاهی بسیار مختص منطقه خود کو هستانی هستند و در جای دیگر بر روری زمین یافت نمی شوند. ساحات مناطق یخچالهای که پوشش گیاهی آنها و بوسیله چرای مفرط و عدم مواد سوخت اسبب دیده و نگران کنند است عبارتند از بعضی دره های اهالی مسکن نشین کوبابا بلخاب , دره صوف , نواحی بامیان , میدان وردک , کو هستانات جوزجان , غور , پجشیر و تپه کوه های وادی و اخان می باشد.

سفید کوه

یخچال قله پنچشیر

یخچال هندوکش

نمونه پوشش گیاهی نزد یخچال

سوم علت ان علل مختلف از جمله مسایل اقتصادی هر روز شاهد نابودی دامنه کوه ها و دشت ها از پوشش گیاهی از قبیل هنگ بد بوی شترین بویه پیاز کوه گل های وحشی و جنگل ها هستیم که در صورت غفلت شاید تا چند سال دیگر تنها نا می از آنها باقی خواهد ماند. مسولین اداری ملی محیط زیست باید مانع کندن و لگد مال کردن و تخریب این گیاهان شوند که تا مردم جداً خود داری کنند که حیات این گیاهان باعث مندگاری این یخچالها می شود. برخی حاضرند حساب بانکی خود را افزایش دهند. پس نابودی جنگل و کندن بته ها برای شان مفهوم نخواهد داشت و حتی حاضرند برای کسب مقدار ناچیز در امد با قطع جنگلات و کندن هنگ گل های وحشی و پیاز کوهی این دامنه کوه های بی نظیر سرسبز را از پوشش گیاهی برهنه و نابود کنند.

بوته هنگ بدبوی

رشه شیرین بویه

بوته شیرین بویه است

این موتر شیرین بویه بار است

در سالیان گذشته تمام دامنه کوه‌های ولایت سمنگان مملو از هنگ و بته های شیرین بویه بود از اثر بی توجه عدم مسولیت وزارت زراعت واداره محیط زیست هزارن هکتار زمین در طی دو ده اخیر از این مناطقی از پوشش گیاهی بومی برهنه شده است که ما شاهد پیامید فوری ان یعنی آمدان سیلاب های اخیر در ولایت سمنگان بوده ایم.

تنها در ولایت سمنگان چهار صد جریب تاک باغ و دوصد هزار جریب زمین زراعتی به اثر سیلاب تخریب گردید. بیشتر از نود هزار هکتار زمین در دامنه های دره صوف ولایت سمنگان هنگ رویده وجود داشت که از جمع آوری محصولات از ان طور گسترده تعداد اندک بته های هنگ باقی مانده است.

در درنواحی مزارشریف

نومنه نواحی در سمنگان

نومنه از سیلاب در جوجزان

چهارم علت آن زندگی وچرانیدن گله بزها در چراگاه های منطقه یخچالها است که بز شاخه و برگ در ختان با استادن روی دو پای عقب خود شروع به خوردن می کند وحتی قادر است که تا نوک در ختان نیز بالا برود و به نقش تخریبی اش بپر دازد.

بز به دلیل عادت ونوع حرکت سرو فک ها در موقع تغذیه به کمک اوره های قوی خود گیاهان چراگاه را گرفته و با ضرر به ان را همراه با ریشه از خاک خارج می کند . این در حالیست که گوسفند گیاهان را بدون آسیب به ریشه از روی سطح زمین اراه می کند. همین ویژگی ها باعث شده است که بز را حیوان زیان اور بدانند که باعث فقیر شدن وحتی از میان رفتن چراگاه وجنگل ها و نابودشدن پوشش گیاهی افزایش خاک ودر نتیجه تخریب محیط زیست می شود.

بز سر دو پای استاده شاخ درخت مخورد

بز در درخت بالا شده

بز شاخ نوجست درخت میخورد

بز های زیان رسان

بز زیان اور ترین حیوان به شمار می رود این حیوان تقریباً کلیه شاخ های سبز و نوجست های نهالها بذری را از بین می برد شاخه های جوانه را گاهی تا ارتفاع قابل ملاحظه می خورد. امروزه در کشورهای پشرفته برای نگهداری و تغذیه بز محل های مخصوص تدارک دیده اند و به این ترتیب محیط زیست را از کزند های احتمالی این حیوان زیان اور محافظت می کنند.

بز در احاطه سیم خار دار

بز ها بالای درخت

بز در محل نگهداری

نگهداری در جای چرا

راه علاج حفظ یخچالها طبیعی:

با توجه به اینکه آب تمام دریای های افغانستان از منابع یخچالها و برف چال های طبیعی تامین می شود. بنا براین مطالعه و کنترل و حفاظت از این منابع آبی با ارزش ضروری است.

1. اعلام ساحه حفاظت شده مناطق دور طرر از یخچالها از کزند چرا و قطع درختان , کندن بته ها و انواع پوشش گیاهی. به غیر افغانستان در تمام جهان مناطق یخچالها ساحه حفاظت شده از طرف دولت های شان اعلان شده است.

2. مطالعه و بررسی و شناخت پتانسیل های منابع آبی و چالیش های پیش روی یخچال ها قله های سلسله کوه هندکش.

کوه بابا و سفید کوه این منابع با ارزش از اهمیت بالایی برخوردار است :

الف. مساحت و محیط موقعیت خط برف.

ب. وضعیت توپوگرافی ارتفاع حد بالا و پایین کاسه یخگیران.

ت. وضعیت توپوگرافی منطقه و حوضه آبریز آنها.

ث. سرعت حرکت یخچالها.

ج. بررسی گونه های گیاهی بومی و جنوران منطقه یخچالها از منظر اهمیت حفاظت این مناطق.

2. ایجاد یک پایگاه اطلاعاتی برای بررسی تمام یخچال های طبیعی افغانستان و حفاظت کم و کیفی این منابع از جنبه های تابع آبی و زیست محیطی می باشد.

3. ممانیت جدی قطع جنگلات و بته ها به خصوص ساحات نزدیک یخچالها و اقدام فوری در ایجاد پروژه های کاری برای مردم قریه جات نواحی که تا آنها اجتناب ورزند از کندن پوشش گیاهی و دامنه کوه های مناطق یخچالها.

4. ممانیت زندگی گله بز ها و رمه های گوسفند در فاصله 20 الی 30 کیلومتری منطقه یخچالها در حفظ یخچالها ضروری است و هم مفیدیت خاص خود را دارد:

الف. بهتر شدن وضعیت پوشش گیاهی در نتیجه هنگام برف باری و باعث نگهداری حجم زیاد برف در کوه ها می شود.

ب. پوشش گیاهی مهم ترین نقش را در سرد کردن منطقه نزدیک یخچالها و کاهش گرما دارند.

ت. پوشش گیاهی در کوه های برف ریز و بارن ریز سبب ممانیت از آمدن برف کوچ در ارتفاعات و دره ها جلو پیش راه روناب ها و سیلاب ها می شود.

ث. از برکت یخچال ها سفره آب های زیرزمینی تغذیه شده چشمه ها رودها و قنات ها پر آب می گردد.

6. توقف ایشویی زمین های شور از بکستان و ترکمنستان که سبب بلند روی درجه حرارت در منطقه شده است.
7. با غرس درختچه های و کاشت بوته های الپی در 20 تا 30 کیلومتری یخچالهای موجب سردی منطقه و باعث حفظ یخچال ها می شود.

8. مناطق کوهستانی کمی دور تر از یخچالها که داری خاک حاصلخیز و باران کافی دارد برای کشت زراعت للمی مناسب می باشد به زیر کشت للمی آورد و مناطق صخره ی و شیب دار انرا از بذر گیاهی ریواس و هنگ بد بوی استفاده کرد.

9. احداث جاده ای غیر اصولی در محیط کوهستان زخمی بر سیمای زیبای کوهستان وهم اسیب به جزهای اکو سیستم کوهستانی و رارد میکند.

10. مسیر چشمه ها و رودخانه ها را باغرس درختان بید، سفیدار، ارار، سرو، کاج ارچه جنگلی نموده و بدین صورت می توان حفاظت اکوسیستم کوهی را در منطقه نمود. حفاظت از اکوسیستم کوهی حفاظت از فرسایش خاک شیب ها است. و درحفاظت حوض های آبی و کنار رودخانه ها کاشت جنگلی نقش عمده دارد. جنگلات درختان سوزن برگ، سرو، ارچه مهم ترین نقش در کاهش گرما محل خویش دارند.

زیبک

خواهنا

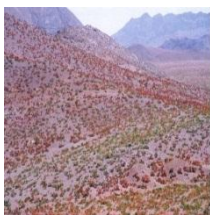

کشم

گیاه هنگ و گیاه ریواس هر دو در ماه اول فصل بهار شروع به رشد و نمو می کند و مناظر زیبا و دیدنی را در صحرا و کوه تپه صخره ای و دره ها به بار می آورد.

گیاه ریواس و هنگ در اخیر فصل تابستان تخم ان پخته و می رسد و برای تکثیر این دو گیاه به وسیله تخم در ماه خزان کاشت ان انجام می گیرد. این دو گیاه معمولا در جاهای شیب دار کوهستانها لا بلای تخته سنگ و ریگزار ها به خوبی سازگاری پیدا می نماید و ریشه هر دو یک دو متر در خاک رشد می کند.

برگهای ریواس معمولا به حالت پهن بر روی زمین گسترده شده ویا فرش می شود و برگ هنگ بشکل شاخ شاخ در تنه ان به زاویه 70 درجه خود را ارسته می نماید. برگهای این دو گیاه در طول شش ماه خاک را از مقابل شعاع افتاب محافظت نموده و از بلند روی درجه حرارت گرما در محل خویش جلوگیری می کند.

منطقه فرش شده از ریواس

تازیانه بته ریواس

گل هنگ

بته هنگ بدبوی

ریواس از گیاه های فصل خنک است و درجه حرارت پایین را تحمل می کند. ریواس در مناطق پر برف و یاران درخاک های نرم و حاصلخیز بهتر رشد می کند. مهم ترین محل های رشد نمو ریواس دامنه کوه های دره پیغمان پنجشیر و دره ارزو در فصل بهار می باشد. در فصل بهار ریواس به فراوانی در بازار های کابل پروان گلپهار نیز یافته می شود.

خوردن ریواس فایده در مانی دارد: اشتها را تحریک نموده و برای تقویت معده و کبد مفید است. ریواس دارای طبیعتی سرد است. ریواس دارای املاح معدنی پتاسیم سیدیم و کلسیم نیز است. ریواس دارای ویتامین های ث و آ می باشد.

محصول ریواس

نمونه از فرش ریواس

محصول ریواس زیر ریگی

ایجاد منطقه جنگلی در وادی های جهیل شیواه جهل زرکول و جهیل چقمقتین که منابع اصلی سرچشمه در یای آمو و سر انجام جهیل ارال است و بقیقین باید گوشت احیای پوشش گیاهی در مناطق کوهستانی علاوه بر اینکه منظره ی زیبایی دیدنی را در این مناطق بوجود می آورد و حیوانات وحشی و اهلی استفاده از پوشش گیاهی جنگلی به زندگی خود ادامه می دهند.

وادی شیواه صد ها هکتار زمین مناسب برای باغداری و جنگل کاری دارد که ما می توان از این طریق در حفظ یخچال کوه های شیواه و جلوگیری طغیان آب کول شیواه را گرفت. نسبت به سالهای پیش سطح آب این کول خیلی بالا آمده است. که ساکنان محل تاحال چنین افزایش سطح آب رود خانه را به یاد ندارند. ژرف ترین نقطه این کول 270 متر است. کول شیواه در ارتفاع 3050 متر از سطح دریا قرار دارد. باید همیشه در تحت بررسی متخصصان حفاظت محیط زیست باشد.

کول شیوا

وادی شیوا

خطر و احتمال ترکش از سد کول وجود ندارد و سد این کول کمتر از دو کیلومتر پهنا دارد و از انواع مواد سخت ترکیب یافته بشکل طبیعی ساخت آن بوجود آمده است. اما خطر لغزش ناگهانی یخ و برف کوچ به کول در صورت بلندروی درجه حرارت منطقه در فصل گرما و اثر آن بالای یخچالهای منطقه وجود دارد.

نمادی از ساحه آبریز از یخچال به کول

نمای سد طبیعی کول شیوا

یگانه راه جلو آن ای خطر احتمالی در عکس دوم طرف راست کول که ساحه وسیع برای رشدنمو بوته های جنگلی وجود دارد و می توان در این ساحه با کاشت بوته های حبه ی میوه دار از قبیل گونه های تمشک و حبه ی آبی زرشک عتاب و سنجد تلخ که این بوته ها سرمای شدید را تحمل می کند. و با کشت بوته های مذکور این منطقه را میتوان جنگلی ساخت و هوای آنر سرد ساخت و به این شیوه مدت یخبندان کول را طولانی کرد وهم از ذوب سریع یخچالها آن جلوگیری کرد. فقط توسیع جنگلات جنگلی در حفاظت از یخچالها و حوض چه ها و رود خانه ها نقش موثری دارند.

ذخیره منابع اب اشامیدنی سالم و ارتقای کیفیت آب اشامیدنی نیز از طریق بوته های جنگلی و جنگل ها صورت می گیرد. وجود جنگل ها نه تنها حفاظت از تنوع زیستی بلکه ژنتیکی گونه های گیاهی و جانوران و حفظ اکوسیستم را نیز به برعهده دارند. صرف با کاشت جنگل می تون از گرم شدن هوا جلوگیری کرد و بوته ها جنگلی مهم ترین نقش را در کاهش گرمای محل دارند.

بته حبه ابی است

بته تمشک سرخ

بته تمشک سیاه

یک تمشک

میوه های دارویی: در قدیم حکیمان و بخصوص ابوعلی ابن سینا در رابط خوردن فایده میوه های دارویی به بیان خواص آنها پرداخته بود که امروز کشف شده که بسیاری از میوه ها خاصیت ضد سرطانی دارند از قبیل توت زمینی انواع تمشک میوه حبه ابی عناب زرشک سنجد تلخ و غیره... درخت عناب از چهار هزار سال به این طرف در چین به صفت میوه دارویی کشت می شود. عناب میوه ای خوشمزه دارد و هم داروی موثری برای جگر به شمار میرود. و هم ضد بیماری های سرطانی است و هم تصفیه کننده خون بوده و به هضم غذا کمک می کند.

بته سنجد تلخ در کنار رود ها جوی ها سنگلاخ ها می روید و رشد و نمو می نمایند و از میوه ان روغن می گیرند و در درمان زخم معده و زخم رحیم زنان موثر است و از خونریزی هر دو زخم جلوگیری می کند.

بته سنجد تلخ

بوته زرشک

بوته عناب یا تارانی

این عکس زیر وادی بام دنیا یعنی پامیر خورد است که ارتفاع ان از سطح دریا 3300 متر است و منطقه استراتژی زیرچشم ابر قدرت های در طول تاریخ افغانستان بوده است . مساحت وادی ان تا اکنون معلوم نیست که چقدر هکتار زمین است در کدام اسناد افشا نه شد است. فقد در این منطقه بوته های الپی و علوفه می روید.

ضرورت به ایجاد یک دفتر پایگاه اطلاعاتی در این منطقه و اخان می رود که هر سال کنترل از کاسه های یخگیری و ذوب شوی یخچال های بدخشان بخصوص یخچال بزرگ که به طول 75 کیلومتر که تنها در و اخان وجود دارد. ضرورت مطالعات کاسه یخ گیری یخچالهای و سرعت حرکت آنها در این منطقه برای حفظه آنها و هم بخاطر پیش گیری از حوادث طغیان در یای آمو در فصل گرما و آگاهی اهالی نواحی مسکونی سواحل دریای آمو در فصل آب خیزی آمو واجب و ضروری است.

وظیفه کارمندان محیط زیست در مقابل اکوسیستم کوهستان بسیار سنگین است پس ماباید در حفاظت از محیط های کوهستانی بکوشیم. با بی جا کردن حتی یک سنگ اکوسیستم کوهستانی برهم می زند. نظر به شرایط متغیر و متضاد آب و هوا و تغییرات در ارتفاعات همگی باعث می شوند کوچکترین دخالت منجر به تخریب شدید این مناطق گردد.

وادی بام دنیا یعنی پامیر خورد

وادی جهیل زرکول سرچشمه دریای پنج است. این منطقه نسبت به وادی شیواه و پامیر بام دنیا در نقطه پایین در ارتفاع 2800 متر از سطح دریا قرار دارد و هم نسبت به منطقه شیواه و بام دنیا این منطقه محفوظ از باد رس است و وادی جهیل زرکول را کوه ها احاطه نموده است و تابستان گرم و زمستان سرد و پیر از برف دارد. و گرمی تابستان آن تا مثبت 25 درجه روزانه می رسد و در این منطقه زمین های زیادی زیر گشت از مردم ناحیه واخان وجود دارد. ولی مدت تابستن آن خیلی کوه تا است و بعضی وقت از اثر خرابی هوا بعضی از گونه های حاصلات آن پخته نه می شود و هم میوه آن نه میرسد.

طرف راست زمین کشت در کنار دریای پنج

زرکول

وای زرکول

تنها راه ممکن برای استفاده مطلوب و حفظ منابع آبی احیا و توسعه پوشش گیاهی در منطقه نزدیک خود یخچال ها است. وجود نبات پوششی در منطقه یخچالها باعث سردی ارتفاع کوه ها می شود کوه ها بر اثر سردی موجب نگهداری برف و از جهت ارتفاع حکم مخزن آب را دارند.

در ارتفاعات کوه ها میزان دما سردی بسیار است و برف باران به سان یخچالها طبیعی در آنجا ذخیره می گردد و در اخیر فصل بهار و تابستان در اثر بلند رفتن درجه حرارت برف ها و یخ ها به تدریج آب شده و به صورت چشمه سارها رود ها جاری می شوند.

عکس اول یخچال دره نیکی است که منطقه آن فرش از گیاهان خوشخور علفی است و آلت یخچال آن ازنگاهی اکو سیستم کوهی قناعت بخش است.

عکس دوم یکی از یخچالهای خاواک پنجشیر است که اول ماه فصل تابستان یعنی فصل گرما است که ساحه نزدیک یخچالها غبار الو است و یخچال طبیعی آن در آلت بخار و ذوب شدن است و هم دامنه آن فرش از علف تر و تازه است که نشان خوب از حفظ اکو سیستم محیط کوهی است.

یخچال خاواک پنجشیر

یخچال دره نیکویی

عکس اول ناحیه تشکان ولایت بدخشان است که نظیر منظره آن در دیگر گوشه افغانستان یافت نمی شود. دامنه کوه های آن انبوه از بته های جنگلی و گل های لاله است که نماد از اکوسیستم کوهستانی است.

عکس دوم یخچال دره سالنگ است که از اکوسیستم خوب برخوردار است که دامنه کوه های آن سرسبز از و پوشیده از پوشش گیاهی است و هم مردم این محل با غرس درختان چنار, سفیدار, کج بید چشم انداز خوبی اراسته اند. وجود پوشش گیاهی در منطقه نقش خوبی را در حفاظت یخچالهای نموده است.

یخچال کوه سالنگ

ناحیه تشکان ولایت بدخشان

دره آرزو بین دو کوه ای اندراب و پنجشیر قرار دارد و دارای طبیعت خاص می باشد. آب دره آرزو از شرق به جنوب غرب موازی به دریای پنجشیر امتداد دارد. طول این دره بیش از 80 کیلو متری باشد و حدود 20 کیلو متر اتر را ولسوالی شتل تشکیل داده است و حدود 60 کیلو متر آن به نسبت هوای سرد و کوههای آن همیشه پوشیده از برف می باشد به همین علت خالی از سکنه است و قله های آن دارای یخچال طبیعی است.

واژ آب برف های دریاچه های خورد منشا می گیرد و آب این دریاچه ها تشکیل کننده ای دریای شتل است. در دره های آرزو چشمه های شفاف و صحنی جریان دارند آب و هوای دره آرزو در تابستان معتدل است که در چه حرارت 20 الی 25 درجه سانتی گراد در روز و از طرف شب سرد 5 الی 10 درجه سانتی گراد می باشد. و این دره دارای چندین آبشار است که مهشور ترین آن بنام آب شار مرغی یاد می شود.

دره آرزو مملو از بته های ریوایش , علوف غوغن و هنگ بد بوی درخت خنجک و علوف مرغی می باشد. حضور حیوانات وحشی گوناگون در این دره از قبیل پلنگ برفی, گرگ, وندک, بزکوهی و قوچ کوهی سبب شده که این منطقه به عنوانه نمونه ای بارز در جنوب دامنه کوه هندوکش مشخص شود.

یخچال ارز

آب ارزو

پاین آرزو

با نگاهی به توپوگرافی این دره طویل مملو از قله ها و دره ها می باشد و هم خالی از سکنه است و برای پارک ملی پرورش نگهداری حیوانات وحشی گیاهان شرایط نهایت مساعد دارد.

آب وکوهستان آرزو نمایانگر نمونه های ویژه ای از طبیعت می باشد که وضع طبیعی همیشگی آن محیط مناسبی برای تکثیر و پرورش جانوران و گیاهان و هم از جهت پناگاه حیات وحشی منطقه حفاظت شده می باشد و شرایط این محل برای پارک ملی از بیشترین شدت حفاظت بر خوردار است.

وندک

بز کوهی

آهو بره قوچ و ماده ان

پلنگ برفی همراهی چوپه ان

حفاظت یخچال قله قاده زرد سلسله کوه هندوکش در وسط دره ترکمن در مرز میان کوه های پروان, وردک قرار دارد و نظر به اهمیت هیدرولوژیکی این یخچال طبیعی در تنظیم جریان پایه سرچشمه دریای غوربند و بهسود میدان وردک و از منابع با ارزش از اهمیت بلایی برخوردار است که دره سرسبز پارسا که دراز ترین دره ان می باشد که به در شکر دره و گلدره کابل اختتام می یابد , دره سرخ زیبا و سرسبز هم سرحد به دره های خوش آب و هوای گلستان و باغستان ناحیه بهسود میدان وردک می باشد. حفاظت و نگهداری از پوشش گیاهی دره های مذکور با عث مانده گاری یخچال طبیعی منطقه شده است.

دامنه کوه دره ترکمن

یخچال قله قاده

در واقع عملکرد یخچال طبیعی قله قاده از نظر منابع آب انرا می توان به یک سد آب تشبیه کرد که آب مازاد را در آخر فصل تیره ماه تا اول فصل بار در خود ذخیره کرده و در شروع ماه ثور با گرم شدن هوا اندک اندک

شروع به ذوب شدن می‌گیرد و از برکت این یخچال چشمه سارها و دریاها جریان می‌یابد. بواسط وجود چشمه های متعدد و پر آب و همچنین وجود زمین های حاصل خیز کشاورزی در این روستا ها رونق چشمگیری دارد بطوری که کمتر زمین را می‌توان مشا هده کرد در ان محصول وجود ناشسته باشد و کشت و کار در ان صورت نگرفته باشد.

ناحیه سرخ پارسا پروان

ناحیه بهسود میدان وردک

یخچالهای فراز سلسله کوه بابا که قله های شاه فولادی، سر کلو، سرکلور آهنگر، یخسار، احتوا نموده منبع بزرگ آبی کشور به حساب می‌آید. 60 فیصد منبع آبی کشور ما را همین کوه‌های هندوکش مرکزی تشکیل می‌دهد. این قله ها اکثر اوقات از برف پوشیده است و شرایط خوبی برای دایم جریان رود های مهشور هلمند، هریرود، بلخ و بامیان و بهسود از همین قله های رشته کوه ها کوبابا سر چشمه می‌گیرد.

حفاظت یخچالها وظیفه ادره ملی محیط زیست است که بکوشد و حفظ آنها حایز اهمیت حیاتی ملیونها انسان که در مسیر در یاهای مذکور مشغول کشاورزی هستند و ابسط به این منابع بزرگ طبیعی است.

یخچال قله فولادی

حوض سر دوکان کوبابا

یخسار کوه بابا

در دامنه های شمالی و جنوبی این رشته کوه بابا پوشش گیاهی خوبی به چشم می‌خورد. ولی دامنه های غربی و جنوب غربی آن تقریباً برهنه از پوشش گیاهی شده اند که نگران کننده است. علت آنرا دراستفاده مردم محل از پوشش گیاهی دامنه ها برای هیزم و پخت پز و گرم کردن خانها وهم بی توجه ای آنها در چرا قبل از زمان مناسب ورود حیوانات در چرا گاه به پوشش گیاهی لطمه وارد نموده است که در فصل گرما درجه حرارت بلند رفتن و باعث ذوب سریع یخچالهای و موجب طغیان موقتی دریای منطقه شده است. وحتی بستر های خشک مسیر دریا بر سرراه طغیان آب قرار گرفت است.

رشد و آگاه مردم محل نسبت به اهمیت محیط های طبیعی به ویژه اکو سستم کوهستانی بسیار پایین است که بخاطر اندک منفعت شخصی باعث تخریب منابع طبیعی می‌شوند. و باید سلها بگذرد تا دوباره پوشش گیاهی احیا شود.

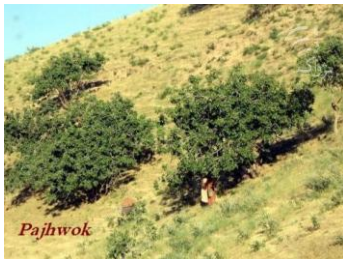

کول تاله و برفک در دامنه ی کوه تاله و برفک واقع است. آب کول از ذوب یخچال طبیعی منطقه می باشد. مطالعه و بررسی این کول از نگاه ی گرما یش اقلیم جهان یک امر ضروری است. بخاطریکه این کول در موقعیت خطرناک و نگران کننده قرارده. یک روز خدا نکند که از اثر لغزیدن یخ و یا لغزش برف کوچ به داخل کول و با لا شدن سطح آب کول بطرف مسیر خود و کشاندن سنگ لایه به سمت ناحیه تاله و برفک صورت گیرد.

کول تاله و برفک

جنگلات ینگلی قلعه در فاصله 61 کیلومتر شمال ولایت تخار در کنار دریای پنج و هم مرز به تاجکستان قرار دارد و ینگلی قلعه ناحیه زراعتی سیرآب و سرسبز و دارای جنگلات انبوهی بوده که در آن انواع حیوانات وحشی زیست می نمایند. حفاظت جنگلات ینگلی قلعه و در قد اهمیت بزرگی در تحکیم ساحل دریای پنج و رطوبت منطقه و توسعه و انکشاف پسته زار های تپه های تخار و در حفظ طولان نمود مدت آب شوی برف کوه های کشم بدخشان کمک شایانی نمود است.

پسته زار تخار

دریا پنج در ساحه ینگلی قلعه

جنگل ساحه ینگلی قلعه

جزیره در قد که از سه قطعه زمین هموار به طول چهل کیلو متر و عرض شش کیلو متر در منطقه در قد مرز به تاجکستان در مسیر در یای آمو قرار دارد. این ساحه هموار زیبا از لحاظ داشتن آب کافی و هم وجود پنا گاه های جنگل طبیعی شرایط مساعد را برای پارک ملی پرورش و نگهداشت حیوانات وحشی و هم باغ بوتانیکی بوجود آورده است. احداث باغ بوتانیکی در یکی از این جزیره ها جهت جمع آوری و به طور طبیع نگهداری مجموعه ای زنده گیاهان مختلف برای مطالعات تخصصی هم چون گیاه شناسی - چونگی تکثیر و بررسی ویژه گی های زیست محیطی گیاهان مورد استفاده قرار گیرد.

قبلاً در جنگل در قد این گوزنها بودن

نقشه منطقه در قد است

ذوب یخچال کوه کلفگان منبع آب تالاب کلفگان است که بعد از آبیاری زمین های زرعتهی مسیر خود در منطقه چنار گینچشکان به دریای کوچک می ریزد. حفاظت یخچال طبیعی کلفگان از گزند چرای مفراط اطراف تالاب و منطقه یک امر ضروری است. اگر توجه ایی در حفاظت این یخچال طبیعی صورت نه گیرد امکان طغیانی شدن دریای بنگی در فصل گرما می رود و زمین های حاصلخیز خوست او فرنگ , قشلاق دهنه , چال و بنگی زیرخطر فرسایش آب خیزی این دریا قراردارند.

تالاب کلفگان

حفاظت و اهمیت یخچالهای طبیعی کوه انجمن و خاواک که با ذوب تدریجی این برف ها دریا های مهم فرخار, بنگی اندرآب پنچشیرو شتل به جریان افتیده است که صده هزارهکتار زمین حاصلخیز و باغستان درولایات تخار, قندوز, بغلان, پروان, گاپیسا و ننگرهار زیر آبیاری دو فصله قرار دارنند. رونق و شکوفایی, طراوت و پربابی ولایات مذکور از برکت انبار برف یا این سد ها طبیعی می باشد.

در جهت حفاظت این منابع بزرگ آبی از گزند چرای مفرط و بی رویه محافظت منظره ای زیبا های کشور را حمایه کرده و هر یک از اهالی این شهرها و نواحی باید درحراست از محیط کوهستانی بگو شدند و پوشش گیاهی این مناطق را بخاطر جلوگیری از آسیب آلودگی بصری محیط زیست منظره ها را ثابت نگهداشت. اگر بی احتیاطی در بخشی از عوامل اکوسیستم کوهستانی صورت گیرد. به دلیل شکل فیزیکی واکولوژی این مناطق آسیب پذیر محسوب می شوند وجود شیب و قله ها و دره ها ویا لها. وضعیت پیچیده ای را در این محیط بوجود می آورد.

پوشش گیاهی یکی از بخشی از عوامل عموده اکوسیستم کوهستانی به حساب می رود. ترمیم پوشش گیاهی تخریب شده در شیب های تند مشکل است و سالیان طولانی را در بر می گیرد. سرسبزی و خرمی دشت و یا خشک شدن و نفیذ ن دشت ها به لطف و مرحمت کوه ها بستگی دارد و بطوریکه با کم شدن بارندگی برف درکوه ها بی آبی دشت ها را نا بود می کند. عوامل تهدید کننده اکوسیستم کوهستانی :

1 - پاک تراشی پوشش گیاهی سیستم کوهستانی از اثر بهره برداری بی رویه بته کنی و قطع جنگلات و از بین بردن علوفه چراگاه یکی از مهمترین عوامل تهدید کنند و تخریب محیط زیست است.

2- پوشش گیاهی چراگاه کوهستانی افغانستان به شدت تحت فشار چرای بی رویه گله ها که قرار می گیرند. مرور زمان باعث کم شدن پوشش گیاهی و سخت شدن خاک می شود. خاک در معرض فرسایش آبی و خاکی قرار می گیرد. شرایط برای رشد علوف و استقرار بته ها و نهالها جوان دشوار می گردد.

3- هر نوع بهره برداری های غیراصولی یکی از عوامل اصلی کاهش رشد جنگلداری است و هم سرگیری حیات جنگل را بی ثمر می کند.

چرای دامها در بلندی و ارتفاعات باعث از بین رفتن پوشش گیاهی و بدون رشد و نمو گیاه در سالهای آینده و هم موجب اصلی تخریب منابع طبیعی می شود و نیز از جمله عوامل تهدید کنند اکوسیستم کوهستانی است و پیامد آن آمدن برف کوچ , فرسایش آب , خاک و سیلاب های ویرانگری را به بار می آورد.

دام مردم محل در دامنه کوه های تخار

نمونه از چرا سرد سیر کوچی ها خیلی نزدیک بخچال

- اکوسیستم که مترادف آن زیست بوم می باشد عبارت است از مجموعه تشکیل دهنه عوامل موجود در یک محیط که در کنار هم قرار گرفته وضعیت خاص را بوجود می آورد اطلاق می گردد این عوامل ممکن است اسان - سایر موجودات زنده , آب , خاک , سنگ و پوشش گیاهی می باشد.

- چرای مفرط (چرای بیش از ظرفیت درچراگاه) از طرف تعداد گله ها زیاد یا چرای طولانی مدت در یک چراگاه. گیاهان در اثر فشار چرای مفرط دام ها قدرت گیاهی خو را از دست داده ودر نتیجه رشد سالیانه و تجدید حیات طبیعی آنان کاهش می یابد. درسلهای اخیر به دلیل کمک های سازمانهای خارجی تعداد دام ها در بعضی نقاط کشور

3 برابر حد استاندارد رسیده فشار از حد را به چراگاه کوهستانی به ویژه در ارتفاعات وارد شده است.

- چرای بی رویه (چرای بی موقع وزود هنگام) ورود حیوانات به چراگاه ها قبل از زمان مناسب علاوه بر اینکه به پوشش گیاهی لطمه وارد می نماید، به دلیل رطوبت زیاد خاک و در آمد ورفت زیاد حیوانات در چراگاه باعث فشرده شدن خاک و کم شدن تخلخل آن می گردد. با چرای بی رویه تنوع گیاهها و حیوانات وحشی دچار مشکلات بیشتر می شود و بانقراض روبرو خواهد شد. چرای بی رویه همواره مضر است و بخاطریکه هر حیوان در جستجوی علف و همچنین شاخه های جوان چوبی (جست یا نهال) می باشد.

چرای بی رویه بز جستجوی علف را دارد

چرای بی رویه

چرای دام ها یکی از دلایل سرزمین های تخریب شده کاهش پوشش گیاهی می باشد. بسیاری از چراگاه های کوهستانی کشور ما افغانستان بعزت تغریب بیش از حد در اثر چرای بی رویه و مفرط با بحران عمیق مواجه شده اند ادامه ی این روند بعضی نواحی کشور ما را با مشکلات بسیار مانند برف کوچ، سیل های مخرب کم، آبی طوفان شن های روان آلودگی بصری محیط زیست خشکسالی های پی در پی رویه رو کرده که ما هم شاهد آن در نواحی بدخشان تخار، سرپل، سمنگان، غور و پنجشیر و غیره هستیم. سیلاب های پی در پی و متواتر در نواحی بدخشان ک ساکنان محل در مورد این سیلاب می گویند که این سیلاب ها بی سابقه بود از مدت های طولانی در یاد ندارند و ادامه زنگی در این نواحی نگرا کننده شده است.

محافظت از وجود علفها و گیاهان در بلندی ها در تامین آبهای زیرزمین بسیار مهم است و هم باعث کاهش سرعت رواناب حاصل از بارندگی در سطح زمین می شود.

نکاتی را باید مورد قرارداد تا اکوسیستم چرا به خوبی حفظ شود: با توجه به پوشش گیاهی یک منطقه چه مقدار می توان دام ها را وارد منطقه کرد. بخاطر اینکه گیاهان در اثر فشار چرا قدرت گیاهی خود را از دست داده و در نتیجه رشد سالیانه و تجدید حیات طبیعی آنان کاهش می یابد. ادامه برهم زدن فعالیت فیزولوژی گیاه موجب از بین رفتن آن می شود. از بین رفتن بیشتر گیاه بیشتر ناشی از کاهش عملیات فتوسنتز رقابت گیاهی سن زیاد و خشکسالی که موجب کاهش رشد می گردد است.

رعایت ظرفیت چرا و برداشت مجاز از چراگاه ها دشتی و کوهستانی افغانستان یک امر ضروری است. اگر به خواهید که سالیان طولانی از چراگاه استفاده کرد باید به منابع پوشش گیاهی و خاک آن صدمه وارد نکرد. افزایش پوشش گیاهی باعث نگهداری آب در علف چراگاه و جلوگیری از فرسایش آبی، خاکی و بادی است. بز حیوانیست که باعث فقیر شدن و حتی از میان رفتن چراگاه و جنگل و نابودی شدن پوشش گیاهی افزایش فرسایش خاک و در نتیجه تخریب محیط زیست می شود. اما در چراگاه بز هنگامی زیان آور است که به روش های سنتی چادر نشین و در چراگاه می چرد.

منابع

اتلس جمهوری دموکراتیک افغانستان سال 1982 کابل

شبکه اطیاع رسانی افغان پیپر

بی بی سی بخش فارسی

آریانانت سرویس خبررسانی

استفاده انتر نیت مقالات در مورد محیط زیست

